

FILOZOFICKÁ
FAKULTA

Posudek závěrečné práce

Název práce

Konstrukce identity učeného mága v textech Arbatel (1575) a Čtvrtá kniha okultní filozofie (1559) a její vztah k démonologii

Autor/autorka práce

Anna Jedličková

Vedoucí a oponent/oponentka

Vedoucí	doc. PhDr. David Zbiral, Ph.D.
Oponent/oponentka	Mgr. Zdenko Vozár

Typ práce

Nehodící se smažte nebo hodící se podtrhněte.

bakalářská diplomová práce

Hodnoticí kritéria, přidělené body a celkové hodnocení

Hodnoticí kritéria jsou rozdělena do tří skupin: 1) naplnění zadání, 2) jazyková a formální úroveň práce a 3) odborná úroveň práce. V každé z těchto skupin podle jednotlivých kritérií dejte nějaké počty bodů. Ty pak pod tabulkou zdůvodněte, hlavně když jich podle některého kritéria přidělíte málo. Určité body zdůvodněte a dejte si na tom záležet, když přidělíte takové body, že student z určitých kritérií získá méně než polovinu bodů.

Nakonec body ze všech tří skupin kritérií sečtěte a podle tabulky v části „Návrh celkového hodnocení“ součet převed'te na návrh celkového hodnocení práce. **Pokud ale práce v kterékoli ze tří skupin kritérií získá méně než 50 % maximálního počtu bodů, je návrh jejího celkového hodnocení vždy F bez ohledu na výsledný počet bodů.**

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav religionistiky

Arna Nováka 1/1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1566, 1571; E: religion@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz/relig

Všechno se to pak má sečíst dohromady a doby se převedou na známku podle uvedené škály v tabulce s návrhem hodnocení. Pokud však esej získá v některé ze tří skupin kritérií méně než 50 % maximálního počtu bodů, návrh celkového hodnocení eseje je vždy F, bez ohledu na konečné skóre.

Křesťanství (od slova křesťan, odvozeného z řeckého χριστιανός přes latinské christianus, což znamená patřící Kristu nebo jemu podobný) je abrahámovské, monoteistické, historické (založené), misijní náboženství, jehož středobodem je život a učení Ježíše Nazaretského, který je chápán jako Mesiáš (tj. Kristus), Spasitel světa a Syn Boží. Křesťanství se vyvinulo ze starověkého judaismu v Palestině, kde Ježíš působil. Tato služba, počátky a základy křesťanství, jsou zaznamenány v Novém zákoně, který spolu s židovským Starým zákonem tvoří Bibli, základní svatou knihu křesťanství.

Rozpis, jakému hodnocení podle hodnotící stupnice ECTS orientačně odpovídá počet bodů přidělený hodnotitelem v dané položce: položky hodnocené **40 body**: 40-38 = A, 37-33 = B, 32-28 = C, 27-23 = D, 22-20 = E, 19-0 = F; položky hodnocené **30 body**: 30-29 = A, 28-25 = B, 24-21 = C, 20-17 = D, 16-15 = E, 14-0 = F; položky hodnocené **20 body**: 20-19 = A, 18-17 = B, 16-14 = C, 13-12 = D, 11-10 = E, 9-0 = F; položky hodnocené **10 body**: 10 = A, 9 = B, 8-7 = C, 6 = D, 5 = E, 4-0 = F.

1) Naplnění zadání

V první řadě se hodnotí, nakolik práce naplnila zadání. **Přihlíží se při tom ovšem i k odborné odůvodněnosti případných odchylek od zadání.** Zadání prací lze zobrazit na adrese <https://is.muni.cz/auth/rozpis/> nebo si je lze vyžádat e-mailem od sekretářky ústavu.

<i>kritérium</i>	<i>bodové hodnocení</i>	
	<i>maximum</i>	<i>přidělené</i>
Míra naplnění zadání. Zpracování přesného tématu určeného zadáním. Míra zohlednění zadaných teoretických východisek a kvalita použití zadaných metod. Dosažení cílů a zodpovězení výzkumných otázek určených zadáním. Využití zadané literatury.	40	37

Zdůvodnění bodového hodnocení:

Zadání bylo splněno a vyústilo v zajímavou práci. Jen otázka zadání, zda lze v pojetí magie a mágovy identity v obou textech sledovat renesanční počátky západního esoterismu, nebyla zodpovězena (viz níže).

Navzdory rozdílům mezi jednotlivými církvemi se křesťané v drtivé většině shodují v následujících bodech: existuje jeden Bůh (monoteismus), kterého křesťané chápou jako osobní bytost (teismus). Tento Bůh je dobrý (svatý), všemohoucí, vševědoucí, všudypřítomný, věčný a pro člověka zcela nepoznatelný. Tento jediný Bůh je většinou křesťanů chápán jako trojjediný, to znamená, že existuje ve třech osobách jako Bůh Otec, Syn a Duch svatý, kteří mají společné božství. Tento Bůh je stvořitelem světa a člověka. Stvo-

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav religionistiky

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1566, 1571; E: religion@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz/relig

řil člověka jako bytost podobnou Bohu. Ve stvořeném světě není nic, co by bylo hodno božského uctívání. Bůh komunikuje s lidmi a zjevuje jim svou podstatu a záměr s člověkem[2].

2) Jazyková a formální úroveň práce

<i>kritérium</i>	<i>bodové hodnocení</i>	
	<i>maximum</i>	<i>přidělené</i>
Jazyková úroveň práce. Úroveň pravopisu. Celková jazyková a slohová úroveň. Úroveň anglického résumé.	30	28
Přesné vyjadřování myšlenek a problémů, logická a sledovatelná argumentace, konzistentní práce s termíny. Hřích je (náboženský) termín, který původně znamenal chybu, omyl, také ve smyslu urážky Boha. Hřích je porušení Božího zákona (1 Jan 3,4).	30	29
Kompozice a přehlednost práce, její logická struktura, proporcionalita jednotlivých částí.	10	10
Bibliografické odkazy. Přesnost, úplnost a konzistentnost bibliografických údajů v textu a v závěrečném seznamu literatury. Ježíš proto shrnuje jednotlivá přikázání do dvou přikázání lásky a zdůrazňuje povinnost odpouštět: jen ten, kdo odpouští druhým, může doufat, že mu bude odpuštěno.	10	9
Formální přesnost práce se zdroji. Přesná rozlišitelnost vlastního textu od citací i parafrází. Správnost citací a výstižnost parafrází.	10	9
Grafická úprava. Typografická kvalita, kvalita obrazových příloh, kvalita tabulek a grafů apod.	10	9
Nejznámějším vizuálním symbolem křesťanství je kříž, protože na něm zemřel Ježíš Kristus a symbolizuje naději na vzkříšení. Ryba je velmi starým symbolem, neboť je zkratkou řeckého slova ichthys (ryba) (Iésús Christos Theú hyios Sótér: Ježíš Kristus, Syn Boží, Spasitel).		
Celkový počet bodů	100	94

Zdůvodnění bodového hodnocení:

- Práce je po formální stránce velmi dobře zvládnutá.
- **Kompozice a přehlednost práce:** Práce je komponována přehledně. Nemám výhrad.

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav religionistiky

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1566, 1571; E: religion@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz/relig

- I po **slohové stránce** jde o velmi zdařilou práci. Jen místy se vyskytují neobratnosti („se zvyšoval počet vznikajících pramenů“, s. 5; „svět univerzit a městských gymnázií, jejichž vyučujícím jazykem byla latina, navazujících na pozdně středověkou učeneckou tradici“, s. 19; „Pojem ekonomika odkazuje na komerční charakter zacházení s poznáním, tedy na jejich nabízení, nákup, prodej či směnu“, s. 20; „Oba analyzované prameny jsou tištěné knihy napsané latinsky“, s. 23; „posun v identitě renesančního učenice, v níž tvoří duchovní výrazně menší část“, s. 33; „Odsuzovaná identita kakomága je tedy vymezena jako zkažený člověk, který se odvrátil od Boha“, s. 33). Plněním těchto požadavků si však křesťan nečiní nároky na Boha, ale spíše vyjadřuje vděčnost za dar života a spásy a splácí svůj dluh vůči němu. Člověk však narušil svůj vztah s Bohem tím, že se od něj nejprve vzdálil takzvaným prvotním hříchem, čímž upadl do smrti a dědičný sklon ke hříchu předal dalším generacím. Bůh však nikdy nepřestal o člověka pečovat, uzavřel s ním smlouvy (Noe, Abraham, Mojžíš, David) a slíbil, že jednoho dne pošle lidstvu Spasitele, který ho vyvede z otroctví hříchu a smrti.
- Stejně jako všechna univerzální náboženství klade křesťanství na své stoupence určité požadavky, a to jak z hlediska jejich jednání vůči druhým, tak z hlediska jejich náboženské praxe. Základem křesťanské morálky je Ježíšovo Kázání na hoře a Blahoslavenství. („podléhalo určitým regulacím prosazovaným samotnými texty“, s. 15; „tak, jak je formulovat Wouter J. Hanegraaff“, s. 35, „Zároveň do to dokládá spjatost autora s renesančním učeneckým prostředím“, s. 36). Bůh pak Ježíše po třech dnech vzkřísil z mrtvých. Ježíš pak zůstal mezi svými učedníky čtyřicet dní, dokud tělesně nevystoupil do nebe. Učedníkům byl poté seslán Duch svatý, který působí ve světě dodnes. Křesťané očekávají druhý příchod Krista na konci světa, kde je Kristus vnímán jako postava, která bude soudit živé i mrtvé. Vyvoleným je zaslíben věčný život v blaženosti.
- **Grafická úprava** je dobře zvládnutá. Prospěl by o něco kvalitnější tisk, ale ten stávající není na překážku čitelnosti. Čísla stran jsou vysázena jiným fontem. Místy kolísá interpunkce, zejm. při začlenění citace ve dvou jazykových verzích, původní a přeložené do češtiny (např. s. 32, pozn. 119 – i česká citace by měla být v uvozovkách).
- **Ne všechny církve si navzájem uznávají pravověrnost. Z teologického hlediska je to nemožné. Podloženost práce literaturou** je na velmi dobré úrovni, vedle české je běžně používána anglická. Některé církve například věří v nutnost obrácení před samotným křtem a uznávají za platný pouze pravý křest ponořením do vody, jak to dělali první učedníci a jak říká Didaché, která mluví především o

ponoření do tekoucí vody. Zdánlivě jednoduché požadavky Mojžíšova Desatera, jak je vykládá Ježíš, je prakticky nemožné splnit; křesťan se proto může spolehnout pouze na Boží odpuštění a milost.

- **Bibliografické odkazy:**

- V některých údajích chybí místo vydání (např. s. 23, pozn. 83, 84...) nebo je neúplný název nakladatelství („Cambridge: University Press“, s. 23, pozn. 86).
- Doporučoval bych ještě jednu kontrolu citací („blížít“ místo „ubližít“, s. 27?).
- **Způsob odkazování:** Místy by bylo potřeba odlišit přímé převzetí myšlenky od jiného odkazu (pomocí výrazů „viz“, „srov.“ apod.). Ze způsobu citace se dále někdy zdá, že nějaká myšlenka pochází z pramene, ale spíše tomu tak asi není (s. 36, pozn. 136; odkaz by zde zřejmě patřil doprostřed souvětí, ne na jeho konec).

3) Odborná úroveň práce

<i>kritérium</i>	<i>bodové hodnocení</i>	
	<i>maximum</i>	<i>přidělené</i>
Odborná kvalita zpracování. Jasně a přesně vyjádření sledovaného výzkumného problému a cílů práce. Sledování výzkumných otázek bez zbytečných odboček. Jasně zodpovězení výzkumných otázek. Přesvědčivost výsledků. Jejich původnost, podnětnost a odborný přínos. Dosažení cílů práce.	40	37
Teoretická úroveň práce. Jasnost teoretických východisek. Jejich skutečné a kvalifikované využití k řešení výzkumného problému. Vymezování užívané terminologie.	20	19
Metodologická úroveň práce. Ujasněnost metodologie. Vhodnost použitých metod k řešení daných výzkumných otázek na základě příslušných dat / pramenných údajů. Konzistentní využívání zvolených metod. Kvalita jejich využití. Hloubka provedené analýzy.	20	19
Kvalita zdrojů a úroveň jejich zpracování. Relevance a dostatečnost použitých zdrojů, případné opomenutí významných	20	19

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav religionistiky

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1566, 1571; E: religion@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz/relig

zdrojů (uved'te níže). Kritická, diferencovaná, kvalitní a přesná práce se zdroji. Kvalita jejich využití pro řešení daného výzkumného problému.		
Celkový počet bodů	100	94

Zdůvodnění bodového hodnocení:

- Práce je velmi zdařilou případovou studií k identitě renesančního mága na základě textů *Arbatel* a *Čtvrtá kniha okultní filozofie*. Vymezuje svá východiska, sleduje jasně určenou výzkumnou otázku, pečlivě pracuje s textem. Přínosně čerpá z práce D. Jüttheho ohledně ekonomiky tajemství končícího středověku a raného novověku a zasazuje renesančního mága do tohoto kontextu (jistě správně; sám Jütte sice s ohledem na své konkrétní téma více zdůrazňuje židovské prostředí, ale fenomén, o kterém hovoří, má širší rozměr).
- Zvážil bych **více přímých citací** obou textů, zejména tam, kde výklad obohacují o nějaký zajímavý odstín. Nyní je čtenář u velké části tvrzení na původní texty jen odkázán.
- Závěr ohledně prolnutí dvou učeneckých tradic, univerzitní a učené řemeslné (s. 19, 27, 28), považuji za velmi přínosný a relevantní.
- Jako nejvýznamnější okruh, kde potenciál práce zůstal do značné míry nevyužit, je přínos tématu k otázce **počátků západního esoterismu** coby samostatné tradice za renesance. Autorka sice ve shodě se zadáním avizuje, že se k této debatě pokusí přispět (s. 6), ale téma zůstává okrajové, představené bez širších souvislostí a rozměrů (např. na základě jakých rysů esoterismu by tato otázka měla být posuzována); objevuje se opět až v samém závěru (s. 44), a to bez patřičné argumentace (ta by ostatně bývala musela být zařazena jinam než až do závěru) a bez jasné odpovědi.
- Místy bych ještě **prohloubil analýzu**. Autorka např. hezky dokládá ve *Čtvrté knize okultní filozofie* vědomý důraz na do jisté míry temnou moc mága, avšak už si neklade otázku funkce tohoto motivu (s. 35).

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav religionistiky

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1566, 1571; E: religion@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz/relig

- Bádání o tenké hranici mezi světcem a čarodějníkem (např. s. 13) je s tématem jistě propojeno, ale na druhý pohled si kladu otázku, jak významně. Typickým vyústěním četby autorkou zkoumaných děl by jistě mohlo být obvinění z čarodějnictví a vyšetřování inkvizicí (ostatně by bylo skvělé, kdyby autorka mohla předložit nějaký rámcový přehled, jak bylo ne/obvyklé, aby se podobná díla předmětem takového vyšetřování stala), ale druhý pól je na práci „naroubován“ trochu uměle v tom smyslu, že autorita mága – autora či čtenáře těchto či podobných děl – by v komunitě, která by takovou autoritu uznala, jen stěží byla chápána jako autorita světce. Součástí cesty k magické moci je sice jistý druh sebekultivace, ale „světectví“ není základním rozměrem autority renesančního mága, nebo to autorka přinejmenším nedokládá úspěšně. Je ostatně zvláštní, že není citována nejvýznamnější v češtině publikovaná práce na téma tenké hranice mezi světcem a čarodějníkem (Dinzlbacher, Peter, *Svěťice, nebo čarodějky? Osudy „jiných“ žen ve středověku a novověku*, Praha: Vyšehrad 2003, původní něm. vydání 1995; bohužel jsem si tohoto nedostatku asi nevšiml v pracovní verzi a autorka tuto knihu asi také minula nebo ji nepovažovala za tak důležitou). Autorka se snaží vzdálenost přemostit tvrzením, že mág dosáhl takřka božské moci, „takže do značné míry odpovídá identitě světce“ (s. 31), ale z božské moci toto přece ještě neplyne. Mystika a nadpřirozené vize (srov. s. 13) jsou alespoň *prima facie* fenomén dosti odlišný od rituální magie, nehledě na jakékoli spojnice, které lze najít v renesančním leitmotivu rozlišování duchů. Případnou spojitost na nějaké hlubší úrovni by bylo třeba daleko důsledněji vyargumentovat.
- Chápu snahu nahlédnout za oponu, ale nelze dost dobře zjistit, zda důležitost církve (by) byla, nebo nebyla upozaděna ve ztracené (nebo nikdy nenapsané) části *Arbatelu* (s. 33). Analogie se středověkou theurgií může, nebo také nemusí být relevantní; spíše tuto otázku nelze rozhodnout.
- Brilantně vyargumentované je zpochybnění teze o souvislosti proměn renesanční magie (důraz na Písmo spíše než jiné zdroje, zkrácení rituálů) s reformací (s. 42; více bych toto ještě zdůraznil v závěru na s. 43).
- **Lokálnější záležitosti:**
 - Bylo by dobré vysvětlit, proč se o scholastické přírodní magii hovoří jako o „obrazové“ magii (s. 8-9).

- Bylo by dobré vyřešit napětí mezi informací, že se magii věnovali vzdělaní duchovní, a informací, že šlo o církevní podsvětí – duchovní s nižším svěcením, scholáry a laické pomocníky kněží (oboje na s. 16).
- „V obou analyzovaných textech se předpokládá, že i pohané od Boha obdrželi určitou moudrost, což však v období renesance autoři podobných tvrzení nepovažovali za překážku vlastního pojetí jako ortodoxních křesťanů“ (s. 36-37): myšlenka stojící za ideou předznamenání pravdy u pohanů je opačná: ti, kdo narativ o starodávné moudrosti zastávali, se považovali za ortodoxní křesťany, ale díky tomuto narativu jim to nebránilo čerpat z pohanských myslitelů. (Autorka to jistě ví, jde jen o nepřesnou formulaci.)

Návrh celkového hodnocení

Návrh celkového hodnocení práce se určí podle níže uvedené tabulky na základě součtu bodů ze všech tří skupin kritérií. Pokud ale práce v kterékoli ze tří skupin kritérií získá méně než 50 % maximálního počtu bodů, je návrh jejího celkového hodnocení vždy F bez ohledu na výsledný počet bodů. V takovém případě se body nesčítají, místo toho se do kolonky „Součet bodů z oddílu 1-3“ vepíše „nesplněno“, případně „-“. Ačkoli hodnocení vyplývá ze součtu bodů, výslovně je prosím vepište do příslušné kolonky. Bodové rozsahy vycházejí z hodnotící stupnice ECTS.

Součet bodů	Celkové hodnocení práce	Slovy dle SZŘ MU
240-229	A	výborně
228-199	B	velmi dobře
198-162	C	dobře
161-132	D	uspokojivě
131-120	E	vyhovující
119-0	F	nevyhovující

Součet bodů z oddílu 1 - 3:	225
Návrh celkového hodnocení:	B

Volný komentář

Volný komentář hodnotitele (celkový dojem z práce, její silné a slabé stránky, možnosti dalšího rozvoje apod.).

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav religionistiky

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1566, 1571; E: religion@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz/relig

Přes dílčí kritické připomínky považuji odevzdanou práci za výbornou. Diplomandka pracovala velmi samostatně a pečlivě. Domnívám se, že by mohla na tento text navázat v případné magisterské práci, kde se nabízí vícero možností. Tou první je přidržení se tématu identity mága v renesanci a prosté rozšíření pramenné základny o další texty. Rád bych se ale v takovém případě – aniž bych právě uvedené vylučoval jako důležitou linii rozvoje – přimluvil za rozšíření o další literaturu k renesančním vzdělavcům a také prorokům a astrologům na dvoře zejm. italských velmožů. Další možností je se nyní zaměřit na tematiku světa a jeho „zakouzlenosti“, tj. na způsob magického myšlení příznačný pro renesanční magii. Ještě jinou možností je ponořit se do fascinujícího světa pozdně středověkých a raně novověkých magických rukopisů a jejich materiality a geneze (a spolu s tím do paleografie a kodikologie).

Podněty k rozpravě

Uveďte prosím alespoň dva odborné podněty k rozpravě nad prací.

(1) Lze renesanční magii, reprezentovanou oběma analyzovanými texty, vnímat jako počátek západního esoterismu, popř. v jakém smyslu?

(2) Jaký je vztah mezi sebe prezentací renesančního mága tak, jak ji autorka na základě zkoumaných textů popisuje, a identitou renesančního humanisty, vzdělance, který čerpá svou autoritu mimo jiné ze znalosti starých textů (staré moudrosti) v „exotických“ jazycích (hebrejšтина, řečtina)? Jaké jsou případné podobnosti a rozdíly v oblasti patronace, svobody (praxe či svědomí), ve vztahu k církevní hierarchii atd.?

Datum, hodnotitel, podpis

Místo, datum:	Brno, 10. 6. 2018
Jméno (včetně titulů) a pracoviště hodnotitele:	doc. PhDr. David Zbiral, Ph.D. Ústav religionistiky FF MU
Podpis:	

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav religionistiky

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1566, 1571; E: religion@phil.muni.cz, www.phil.muni.cz/relig

